

Piekrastes skolas – pie

Dzintris KOLĀTS

Latvijā 20. gadsimta sākumā strādāja 10–12 tūkstoši profesionālu zvejnieku. 21. gadsimta trešās desmitgades sākumā reģistrēti aptuveni 100 piekrastes zvejnieki. Vai un kā varam mainīt šo nepatīkamo tendenci? Kā šai lietā var palīdzēt piekrastes skolas?

Zvejnieka arods Latvijas piekrastes novados nedrīkstētu izzust. Tam būtu ne tikai emocionālas, bet arī sociālas un ekonomiskas sekas. Kā šo arodu varētu padarīt interesantāku jaunākai paaudzei, lai nenāktos ciest it kā prognozētu zaudējumu digitālo un sazin vēl kādu krāsainu vilinājumu priekšā? Vējainā 23. oktobra dienā virkne piekrastes pašvaldību, skolu un ieinteresēto ministriju pārstāvju pulcējās Carnikavas novadpētniecības centrā uz daļēji attālinātu diskusiju «Piekrastes skolas – piekrastes zvejniekiem». Par diskusijas nozīmi liecina kaut vai fakts, ka līdzdalīgās pašvaldības – Carnikavas, Saulkrastu un Salacgrīvas novadu – pārstāvēja to vadības pārstāvji.

Skaitļi neiepriecina, apņēšanās gan

Skaitļi neiepriecina, un arī skolas bērnu interesi par zvejnieka arodu nevar uzskatīt par pietiekamu. Taču, koncentrējot idejas un priekšlikumus, apzinot visas iespējas, var sacementēt cerīgu atspēriena punktu mūsu tradicionālā un pēctecīgā aroda stiprināšanai. Dažkārt ir iespējas un veidi, par kuriem vienkārši neesam iedomājušies.

Carnikavas novada pašvaldības domes priekšsēdētāja vietniece Genovefa Kozlovska izteica atzinību par šādas sarunas organizēšanu. Novada identitāti un kultūrvīdi raksturojošās tradīcijas, prasmes un amati nedrīkstētu izzust. Carnikavas gadījumā var runāt ne tikai par tradicionālo jūras piekrastes zvejniecību, bet arī nēģu zveju Gaujā. Organizējot attiecīgi virzītu interešu izglītību, ne visi mēģinājumi līdz šim bijuši veiksmīgi, taču tas nenozīmē, ka nav jāmēģina atkal, pielietojot citus motivējo-

šus instrumentus un metodes. No šī skatpunkta diskusija, viņasprāt, ir vērtīga un isti laikā.

Piekrastes zvejā 2019. gadā bija nodarbināti 94 cilvēki, savā ziņojumā diskusijas dalībniekus informēja Zemkopības ministrijas Zivsaimniecības departamenta direktors Normunds Riekstiņš. Pašlaik Latvijā darbojas trīs (!) pilna laika zvejnieki, kuri paralēli nestrādā citā darbā. Zvejnieku vidējais vecums ir aptuveni 60 gadu. Lielākā daļa rādītāju – izmantoto laivu skaits, strādājošo skaits – lēnām, bet konsekventi samazinās, līdz ar ko iecerētais darbs piejūras skolās būtu tikai atbalstāms. Riekstiņa kungs norādīja, ka būtu lietderīgi aktivizēt skolu un arī pašvaldību sadarbību ar Zemkopības ministriju un Valsts Zivsaimniecības sadarbības tīklu, kura aktivitātes ietver arī zvejniecības popularizēšanu skolās. Attiecīgi orientēti pasākumi jau notikuši Rojas, Nīcas un Lapmežciema skolās taču iespējas netiek pilnībā izmantotas un, iespējams, nav arī zināmas.

Bez tam neoficiāla informācija liecina par vēl vienu iespēju, kas varētu palīdzēt zvejnieka amata popularizēšanā un pārstāvēšanā, proti, drīzumā juridiski tiks akceptēta jaunu un lietotu laivu iegāde. Lieta tāda, ka Eiropas Savienība noteikusi katrai valstij noteiktu zvejas laivu un kuģu skaitu, ko nedrīkstēja pārsniegt. Savukārt virkne zvejas laivu Latvijā ir reģistrētas, taču ilgstoši nav veikšanas nekādu saimniecisku darbību. Tagad nolemts ilgstoši nelietotās laivas no reģistra izņemt, tādā veidā dodot iespēju jaunu vienību iegādei. Tās varētu būt aptuveni 27 laivas ar konkrētiem dzinēja un izmēra parametriem. Pie nelielā zvejnieku skaita tas uzskatāms par pietiekami lielu apjomu. Bez tam valsts var pie-

Diskusijas dalībniekus laipni uzņēma Carnikavas novadpētniecības centrs un lieliski nodrošināja arī attālinātas pieslēgšanās iespēju.

šķirt neatmaksājamu finansiālu atbalstu jaunas laivas iegādei, jo īpaši jaunajiem zvejniekiem. Te gan jāakcentē, ka «jaunais zvejnieks» pie mums skaitās līdz 40 gadu vecumam. Cilvēkam tas ir jau gandrīz pusmūžs, taču, ņemot vērā zvejnieku vidējo vecumu (aptuveni 60 gadu), tas jāatzīst par adekvātu vērtējumu. Šī iniciatīva vēl jāaskaņo ar zvejnieku organizācijām un jāapstiprina Ministru kabinetam.

Formāli zvejnieka profesija nepastāv

Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts izglītības satura centra vadītājs Guntars Catlaks diskusijas dalībniekiem pastāstīja, ka iespējami divi virzieni nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā, kas ietvertu arī zvejnieka profesijas apguvi. Viens virziens ir profesionālā izglītība, kas varētu ietvert arī plašāku apmācāmo skaitu. Šeit ir divas problēmas. Vispirms – vai apmācāmo interese un pieprasījums pēc profesijas būs tik liels, lai varētu virzīties tālāk. Otra lieta, ko var uzskatīt par formālu šķērslī, – lai cik dīvaini tas būtu, pašlaik nav izstrādāti zvejnieka profesijas standarti, kas būtu par pamatu šī amata iekļaušanai profesionālā izglītībā. Acīmredzot šo standartu izstrāde būtu jāuzņemas

Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomei un Zivsaimniecības konsultāciju padomei Zemkopības ministrijas pāraudzībā. Tiesa, kā vēlāk diskusijā noskaidrojās, šobrīd pastāv iespēja iegūt šķiperu jeb zvejas laivas vadītāja kvalifikāciju, kura ir praktiski visiem pašlaik strādājošiem zvejniekiem.

Zvejnieks Edgars Zviedris: «Jaunajam cilvēkam ir jādod iespēja šo profesiju izjust emocionāli un fiziski. Piemēram, to sajūtu, kad esi līdz ceļiem noķerto un laivā sabērto zivju masā»

Otrs virziens, ko atzīmēja Valsts izglītības satura centra vadītājs, ir interešu izglītība, kur nebūtu nekādu formālu šķēršļu, taču tas lielā mērā atkarīgs no konkrētu cilvēku iniciatīvas skolās un pašvaldībās.

Zvejnieka profesijas pamatus var būtēt ne tikai skolā. Carnikavas novadpētniecības centra

vadītāja Olga Rinkus dalījās pieredzē, kas tiek gūta, kopā ar vietējiem zvejniekiem – Arvīdu Ozoliņu, Arturu Jākobsonu un citiem – organizējot darbu bērnu, tajā skaitā bērnu ar īpašām vajadzībām, ieinteresēšanā zvejnieku profesijā. Olgas aicinājums jauniem un ne tik jauniem zvejniekiem ir dalīties ar saviem piedzīvojumiem, veiksmeš un lomiem sociālajos tīklos, iemūžinot interesantākos mirkļus fotogrāfijās vai video.

Zvejnieka arods jātver plašāk

Diemžēl vairāki projekti iepriekšējos gados apstājušies, jo bērnu un pusaudžu interese bijusi minimāla, diskusijā vēstīja Salacgrīvas novada pašvaldības vadītājs Dagnis Straubergs. Iespējams, nav atrasta pareizā uzrunas un motivācijas forma. Igaunijas piekrastē, piemēram, raduši iespēju piecu sešu jauniešu lielas grupas izglītēt zvejnieka amatā. Salacgrīvas pusē (tāpat kā Carnikavā, starp citu) šī interese, iespējams, vairāk jāvirza nēģu zvejas sektorā, kur var saredzēt drošākas biznesa un pelnīšanas iespējas.

Salacgrīvas vidusskolas ārpusklases darba vadītāja Inta Cīrša pastāstīja, ka skolai ir sena un apjomīga pieredze jū-

krastes zvejniekiem

FOTO: CARNIKAVĀLV

Saulkrastu novada domes priekšsēdētājs Normunds Līcis rosināja novada identitātes lietas skolās integrēt plašāk. Pa labi – diskusijas vadītājs Dzintris Kolāts.

FOTO: ĒRIKS LAUSKIS

Zemkopības ministrijas Zivsaimniecības departamenta direktors Normunds Riekstiņš, uzrunājot diskusijas dalībniekus, ieteica veidot sadarbību ar Zemkopības ministrijas Zivsaimniecības sadarbības tīklu, kura aktivitātes ietver arī zvejniecības popularizēšanu skolās.

FOTO: DZINTRIS KOLĀTS

Edgars Zviedris:
«Puikam jānoķer sajūta, līdz ceļiem zivju lomā stāvēt.»

ras profesiju apgūvē – gan speciālā jūrniecības klasē, gan piedaloties konkursā «Vai tu mīli jūru?» un vēl citādi. Diemžēl pēdējos gados daudzas ieceres apsīkušas intereses trūkuma dēļ. Pašlaik darbojas tā sauktā jaunsargu-jungu programma.

Salacgrīvas vidusskolas direktore Sanita Šlekone apstiprināja, ka nepieciešams stiprināt zvejniecības tradīcijas skolas interešu pulciņos, taču noteikti jāņem vērā tas, ka vismaz sākumā interese varētu arī nebūt liela.

Ja zvejniecība neizraisa pietiekami lielu interesi, lai būtu vērts veidot interešu izglītības pulciņus, būtu vērts organizēt nodarbības par sava novada vai apkaimes dabu, vidi, tra-

dicionālajiem amatiem kopumā – tā uzskata Saulkrastu novada pašvaldības vadītājs Normunds Līcis. Blakus zvejniecībai tad nāktu arī zivju gatavošana, pārstrāde, piejūras mazā biznesa saimniecības un ar jūru pat tieši nesaistīti amati un prasmes, kur skolas bērnam paliek izvēles iespēja – kas no piedāvātā spektra būtu interesants, tālāko dzīves gaitu ieskicējot.

Bez intereses un patīšanas nebūs arī peļņas

Tālbraucējs kapteinis Raimonds Podziņš norādīja, ka intereses trūkumu nepieciešams analizēt. Skaidrs, ka amats «tāljūras jahtu kapteinis» ir vilinošs gan no izpeļņas, gan kar-

šanas un emocionālā viedokļa. Taču par kapteini nevar kļūt, dzenot sevi uz priekšu vienīgi ar domu par lielas naudas peļņišanu. Ir jābūt universālākai un ietverošākai motivācijai. Kapteinis Podziņš atcerējās, ka pats pusaudža gados Salacgrīvā nodarbojies ar burāšanu, apguvis jūrniecības pamatus un mezglu siešanu pārziņot vēl tagad. Tikai un vienīgi uz naudu orientētiem cilvēkiem ne zvejnieka, ne jūras virsnieka karjera neizdosies.

Latvijas Jūras akadēmijas lektors, tālbraucējs kapteinis Gints Ādams zināja teikt, ka pretstatā zvejnieka amata prātīgiem studentu skaits nedz Jūras akadēmijā, nedz Jūras koledžā nesamazinās. Piemē-

FOTO: ĒRIKS LAUSKIS

Kapteinis Raimonds Podziņš: «Nauda nedrīkst būt vienīgais stimuls.»

FOTO: CARNIKAVĀLV

Carnikavas novada domes priekšsēdētāja vietniece Genovefa Kozlovska ir gandarīta: diskusija bija vērtīga un tieši laikā.

ram, 2020. gadā mācības Jūras koledžā uzsāka 163 jaunieši, ko var uzskatīt par gluži labu rādītāju. Jā, ne koledžā, ne akadēmijā nemāca un nesagatavo, piemēram, zvejas kuģu traļmeistaros, taču pēc šādas profesijas arī neesot bijis pieprasījums.

Savās pārdomās dalījās arī Saulkrastu novada zvejnieks Edgars Zviedris. viņš uzskata, ka par zvejnieku ir jāpiedzimst. Izšķiroša nozīme ir profesijas pārmantojamībai. Ja šis pārmantojamības tomēr nav, jaunajam cilvēkam ir jādod iespēja šo profesiju izjust emocionāli un fiziski. Piemēram, to sajūtu, kad esi līdz ceļiem noķerto un laivā sabērto zivju masā. Bez patīšanas šis darbs augļus nenesīs. Edgars kā caur un cauri praktiķis domā, ka vislabākais vecums izpratnei par zvejnieka arodu un savas gribēšanas to apgūt testēšanai būtu 14–16 gadi, kad jaunieši iespējams arī paņemt līdzī jūrā. Arī Edgars pats labprāt paņemtu kādu līdzī padarboties un palūkot, kā zivis nāk.

Neļaut iniciatīvai apsīkt

Diskusijas «Piekrastes skolas – piekrastes zvejniekiem» galvenais uzdevums bija aktualizēt problēmu, vērtēt, vai tā rod pietiekamu atbalsi, un sākt dažādo priekšlikumu un iespēju apkopošanu. Dalībnieku interese un sastāvs pat šajā neskaidrajā pandēmijas laikā bija pietiekami nozīmīgs un plašs. Vairāki interesenti izmantoja iespēju diskusijā piedalīties attālināti. Tika ģenerētas idejas un iespējas, kā arī aktualizētas tās sadarbības iespējas, kuras starp zvejniekiem un skolām pastāv jau šobrīd, taču dažādu iemeslu dēļ nav aktualizētas vai gluži vienkārši piemirstas. Mūsu nākamais uzdevums būtu neļaut iniciatīvai apsīkt un vērtēt, ko plāno izvēlēties novadu skolas, lai mūsu identitāti stiprinošie arodi nepaliktu zaudētajos iepretim globalizācijas daudzkrāsainajiem piedāvājumiem. 🌐

Pasākums notika projekta «Vidzemes piekrastes zvejas tradīciju un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un popularizēšana» ietvaros